

6. Качан Л. Шлях до суспільства злагоди – у налагодженні плідного діалогу соціальних партнерів / Л. Качан, В. Лесин // Людина і праця. – 2004. – №1. – С. 3–6.

7. Гостенина В.И. Социальное партнерство в формирующейся рыночной экономике России: социально-управленческий аспект

[Текст]: автореф. дис. доктор социологических наук: 22.00.08 / Гостенина Валентина Ивановна. – Москва. – 2004. – 40 ст.

8. Деркач В.А. Формування механізму соціального партнерства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2007-2/doc/3/03.pdf

Л.В. ТІТЕНКО,
аспірант, Полтавський університет економіки і торгівлі

Актуальні аспекти управління оборотним капіталом організацій споживчої кооперації (на прикладі Кіровоградського регіону)

У статті розглядаються актуальні аспекти управління оборотним капіталом у системі споживчої кооперації України. Автор проводить аналіз на прикладі районних кооперативних організацій Кіровоградської області. Виявлено основні тенденції в розвитку ресурсу, наведено оціночні судження щодо ефективності управління ним.

Ключові слова: сукупні ресурси організації, управління ресурсами, оборотний капітал.

В статье рассматриваются актуальные аспекты управления оборотным капиталом в системе потребительской кооперации Украины. Автор проводит анализ на примере районных кооперативных организаций Кировоградской области. Выявлены основные тенденции в развитии ресурса, приводятся оценочные суждения касательно эффективности управления им.

Ключевые слова: совокупные ресурсы организации, управление ресурсами, оборотный капитал.

The article considers topical aspects of working capital management in the cooperative system of Ukraine. The author makes analysis by the example of regional cooperative organisations of the Kirovohrad Region. The main trends in the resource development are revealed, evaluation as to the efficiency of its management is given.

Keywords: aggregate organization's resources, resources management, working capital.

Постановка проблеми. Багаторічний досвід діяльності споживчої кооперації показує, що визначальним фактором господарювання і провідним засобом підвищення конкурентоспроможності її організацій є ефективне управління підконтрольними їм ресурсами, і передусім оборотним капіталом. Оборотний капітал являється найбільш динамічною частиною капіталу кооперативних організацій, яка впродовж складного трансформаційного переходу вітчизняної економіки до ринкових умов господарювання значною мірою сприяла їх при-

стосуванню до підприємницького середовища. У зв'язку з цим дослідження управління даним ресурсом є завжди актуальним і затребуваним як з точки зору розвитку його методології, так і з позицій господарської практики.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Управлінню оборотним капіталом економічних організацій (у тому числі організацій споживчої кооперації), наріжним аспектам ефективності формування, використання і відтворення означеного ресурсу традиційно відводиться належне місце в енциклопедичних виданнях, академічних дослідженнях, періодиці теоретичного і науково-практичного спрямування, вузівській навчальній літературі. Серед відомих і визаних видань на вказану тематику, що вийшли друком останнім часом, праці сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців – І.О. Бланка [1], О.В. Карпової [2], Н.С. Краснокутської [3], А.А. Мазаракі [4], К.А. Раїцького [10], А.К. Семенова [11], Л.Т. Снітко [12], О.С. Стоянової [13] та багатьох інших.

Поряд із тим, як може свідчити студіювання опублікованих наукових здобутків, прикладів застосування існуючих аналітичних напрацювань з метою практичного аналізу економічної ситуації у сфері діяльності організацій споживчої кооперації України (й особливо у галузі управління їх ресурсами) майже не зустрічається, хоча потреба в таких дослідженнях нині вельми актуальна. Даною статтею автор продовжує цикл власних публікацій, присвячених нагальним питанням теорії і практики управління ресурсами вітчизняних організацій споживчої кооперації [14–17].

Мета статті – проаналізувати діяльність районних кооперативних організацій Кіровоградщини за 2005–2009 роки на предмет ефективності управління їх оборотним капіталом, виявити тенденції в розвитку даного ресурсу та дати їм оцінку. Інформаційно-аналітичну основу статті склали дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, статистичні бюлетені Кіровоградської обласної спілки споживчих товариств України та власні узагальнення і висновки автора. Об-

робка інформаційних матеріалів здійснювалася із використанням сучасних інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Під оборотним капіталом організацій (англ. – capital stock) найчастіше розуміють їх поточні активи, або кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу. Даний ресурс є другим за вартістю (після основного капіталу) ресурсом районних організацій Кіровоградської облспоживспілки і становив у середньому за п'ять аналізованих років майже 1/6 частину вартості їх сукупних ресурсів [5–9]. У трактуванні автора, під вартістю сукупних ресурсів економічної організації пропонується розуміти вартість компонентів її основного й оборотного капіталу плюс вартість персоналу (сума фонду заробітної плати і виплат соціального характеру). Від ефективності управління таким компонентом сукупних ресурсів організацій, як оборотний капітал, значною мірою залежить їхнє становище в конкурентному середовищі, і особливо тих, що діють у торгівельній галузі. Власне кажучи, від обсягу та структури оборотного капіталу кооперативних організацій, від співвідношення тих його частин, які знаходяться у сферах виробництва та обігу, у грошовій чи матеріальній формі, від джерел формування даного ресурсу залежать кінцеві результати їх фінансово-економічної діяльності.

Кіровоградська обласна споживча спілка (ОСС) нараховує на даний момент 19 районних споживчих товариств (РСТ) і дві районні споживчі спілки, загалом 21 РСТ/РСС. У вказаних районних організаціях Кіровоградської ОСС впродовж

2005–2009 років мало місце поступове зростання частки оборотного капіталу в сумарній вартості їх активів (табл. 1). На наш погляд, виявлені зміни слід трактувати як позитивну тенденцію до оптимізації структури ресурсів РСТ/РСС, що відбувається під впливом факторів ринкового середовища та заходів управлінського характеру. Зростання питомої ваги оборотного капіталу спостерігалось по абсолютній більшості вказаних організацій (у 19 із 21) і становило в середньому по них 9,04%.

Найвагомішим зростання частки ресурсу було у Світловодському РСТ – на 34,17%, Олександрійській РСС – на 17,52% та Бобринецькому РСТ – на 11,37%. У той же час в Олександрівському і Новоукраїнському РСТ відбулося деяке її зниження – на 1,46 та 1,30% відповідно. Сталістю відзначалося зростання частки оборотного капіталу в Знамянському, Компаніївському, Онуфріївському, Петрівському РСТ, що може свідчити про зростання мобільності їх активів, а також дозволяє говорити про позитивні зрушення у структурі майна. Загалом по всіх 21 РСТ/РСС питома вага оборотного капіталу зросла на 7,73%.

Виявлене збільшення питомої ваги оборотного капіталу в діяльності РСТ/РСС Кіровоградської ОСС за період 2005–2009 років дозволяє констатувати зростання їхньої мобільності, наближення означених господарюючих суб'єктів до традиційної структури майна організацій сфери товарного обігу, для яких характерна висока частка поточних активів у загальній їх сумі. Зрушення, що спостерігаються в

Таблиця 1. Динаміка частки оборотного капіталу в загальній вартості активів районних організацій споживчої кооперації Кіровоградської області за 2005–2009 роки* (у процентах)

	Назва РСТ/РСС	Питома вага оборотного капіталу в загальній вартості активів					Зміна в пунктах у 2009 році в порівнянні з 2005 роком
		2005	2006	2007	2008	2009	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Бобринецьке	15,07	17,26	20,65	28,00	26,44	+ 11,37
2.	Вільшанське	12,19	12,89	18,92	21,20	17,74	+ 5,55
3.	Гайворонське	19,78	17,67	17,90	37,51	22,25	+ 2,47
4.	Голованівське**	4,18	4,49	4,29	4,33	4,96	+ 0,78
5.	Добровеличківське	13,06	15,03	16,16	26,75	21,68	+ 8,62
6.	Долинське	12,23	15,73	15,61	11,24	13,80	+ 1,57
7.	Знамянське	6,15	8,06	11,82	15,52	17,07	+ 10,92
8.	Кіровоградське	15,41	14,46	22,45	25,08	20,05	+ 4,64
9.	Компаніївське	8,80	11,71	11,90	24,81	25,80	+ 17,00
10.	Маловисківська	40,99	40,50	33,30	32,30	42,45	+ 1,46
11.	Новгородківське	13,40	19,01	22,75	36,45	22,23	+ 8,83
12.	Новоархангельське	7,48	2,69	9,05	23,41	16,65	+ 9,17
13.	Новомиргородське	11,47	12,31	12,41	12,46	11,82	+ 0,35
14.	Новоукраїнське	15,67	18,42	13,48	24,13	14,37	- 1,30
15.	Олександрівське	19,43	16,46	16,02	27,46	17,97	- 1,46
16.	Олександрійська	17,64	17,56	38,49	37,29	35,16	+ 17,52
17.	Онуфріївське	36,53	43,84	44,41	44,50	44,60	+ 8,07
18.	Петрівське	15,38	16,30	19,05	27,63	29,57	+ 14,19
19.	Світловодське	20,51	20,41	50,28	73,55	54,68	+ 34,17
20.	Ульяновське	10,08	14,10	18,78	24,89	18,87	+ 8,79
21.	Устинівське	10,33	11,52	11,35	17,89	16,71	+ 6,38
	Разом по РСТ/РСС	14,95	15,83	19,91	26,49	22,68	+ 7,73

* Підраховано за: 5, с. 60, 62, 63; 6, с. 57, 59, 60, 62; 7, с. 57, 59, 60, 62; 8, с. 57, 61, 62, 64; 9, с. 56, 60, 61, 63.

** Включаючи показники Голованівського СТ «Надія».

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

питомій вазі оборотного капіталу в майні досліджуваних організацій, відбувались як під впливом зміни обсягу самого ресурсу, так і внаслідок зміни обсягу основного капіталу.

Тенденція до збільшення загальної суми оборотного капіталу за 2005–2009 роки спостерігалася як у цілому по Кіровоградській ОСС (на 3 502,0 тис. грн.), так і в розрізі 17 її окремих РСТ/РСС 5–9. Найбільшим було зростання в Олександрійській РСС – на 837,9 тис. грн., Бобринецькому РСТ – на 748,2 тис. грн., Маловисківській РСС – на 362,3 тис. грн. та Компаніївському РСТ – на 341,1 тис. грн. Зниження загальної суми оборотного капіталу в цьому періоді відбулося у Новоукраїнському РСТ – на 381,0 тис. грн., Олександрівському РСТ – на 147,5 тис. грн. та у Світловодському РСТ – на 108,8 тис. грн. Схожа тенденція спостерігалася і в структурних частках оборотного капіталу. Їхнє зростання в 2009 році (на фоні 2005 року) становило по запасах – 3841,1 тис. грн., по дебіторській заборгованості – 32,8 тис. грн., по коштах – 43,6 тис. грн. Обсяг інших оборотних активів за вказаний час знизився на 415,5 тис. грн.

Перебіг виявленої тенденції в динаміці ресурсів оборотного капіталу споживчої кооперації відстежується і в темпах його зростання по окремих РСТ/РСС та по ОСС в цілому [5–9]. Найвагомим приріст оборотного капіталу був у Компаніївському РСТ – на 215,48%, у Знамянському РСТ – на 209,13%, в Олександрійській РСС – на 128,43% та у Бобринецькому РСТ – на 115,04%. Поряд із цим у чотирьох районних організаціях відбулося зменшення темпу зростання оборотного капіталу, максимум якого припав на Новоукраїнське РСТ – 51,82%. У цілому виявлені зрушення в темпах зростання оборотного капіталу по районних організаціях можна вважати позитивними і очікувати від них сприятливого впливу на фінансовий стан РСТ/РСС у найближчому майбутньому.

На господарську діяльність та фінансову ефективність організацій споживчої кооперації істотно впливає якісний склад оборотного капіталу, тобто його структура, оскільки зміни в ній зумовлюються змінами окремих складових частин. Дослідження означеного ресурсу кооперативних організацій Кіровоградської ОСС за 2005–2009 роки ілюструє зростання питомої ваги найдинамічнішого елементу його

структури – запасів, що мало місце в 16 з 21 РСТ/РСС. У розрізі 21 організації частка запасів варіює від 16 до 98%, набуваючи в середньому значення близько 65%. Аналіз статистичної інформації по РСТ/РСС показує, що станом на 2009 рік частка запасів була найбільшою у Новгородківському РСТ – 98,11%, Новоархангельському РСТ – 96,44% та у Маловисківській РСС 94,25% від обсягу їх оборотного капіталу. Загалом, частка запасів в оборотному капіталі РСТ/РСС Кіровоградського регіону становила 79,83%, у той час коли розміри інших складників означеного ресурсу перебували на позначках – 15,97% – для дебіторської заборгованості, 3,59% – для грошових коштів та 0,61% – для інших оборотних активів [5–9].

Дебіторська заборгованість – друга за обсягом (після запасів) складова частина оборотного капіталу для переважної більшості досліджуваних РСТ/РСС. Зниження її частки мало місце по 14 районних організаціях регіону, що необхідно розглядати як позитивний фактор в їх діяльності. В цілому сумарна дебіторська заборгованість по всіх РСТ/РСС зменшилася за 2005–2009 роки на 6,26%. Найбільше вона знизилася в Устинівському, Ульяновському й Олександрівському РСТ – на 20,58%, 20,40% та 19,89% відповідно [5–9].

Спостерігалася зниження в оборотних активах організації і питомої ваги грошових коштів. Така динаміка мала місце в 12 організаціях із 21 РСТ/РСС. У цілому по всіх РСТ/РСС частка грошових коштів знизилася за п'ять досліджуваних років на 0,97%. Станом на 2009 рік вона суттєво коливалася в діапазоні від 0,03% – в Онуфріївському РСТ, до 9,74% – у Бобринецькому РСТ [5–9].

Що ж стосується інших оборотних активів, то, як вже зазначалося вище, їхня сума і частка в оборотному капіталі РСТ/РСС Кіровоградській ОСС є незначною. З огляду на це динаміка їх зрушень майже не впливає на структуру оборотного капіталу споживчої кооперації регіону, а отже і на результати фінансово-господарської діяльності тих РСТ, які ними володіють.

Висока питома вага запасів і її позитивна динаміка за 2005–2009 роки у більшості районних організацій Кіровоградської облспоживспілки зумовлена переважанням у них

Таблиця 2. Залежність між темпами зростання обсягу діяльності і темпами зростання запасів у розрізі окремих кооперативних організацій Кіровоградської області за 2005–2009 роки*

Назва РСТ/РСС	Коефіцієнт множинної кореляції	Рівняння регресії
1	2	3
Гайворонське РСТ	0,688	$y = 104,23 + 0,1x_1$
Кіровоградське РСТ	0,768	$y = 92,16 + 0,24x_1$
Новгородківське РСТ	0,672	$y = 60,36 + 0,45x_1$
Новомиргородське РСТ	0,805	$y = -350,76 + 4,68x_1$
Петрівське РСТ	0,718	$y = 45,13 + 0,57x_1$
Світловодське РСТ	0,730	$y = 31,98 + 0,56x_1$
Устинівське РСТ	0,706	$y = 120,53 - 0,07x_1$
y – темпи зростання виручки від реалізації товарів, робіт, послуг, %; x ₁ – темпи зростання запасів, %.		

* За матеріалами вибіркового обстеження.

торгівельної спеціалізації, домінуванням в їх діяльності товарно–грошових та товарообмінних операцій. Як відомо, саме в торгівлі та ресторанному господарстві рух запасів є найбільш динамічним, а відповідно, потребує ефективного управління ними. Ефективним аналітичним та прикладним інструментом управління запасами організації є кореляційно–регресійний аналіз, який дозволяє виявити тісноту зв'язку між темпами зростання обсягу діяльності РСТ/РСС та темпами зростання їх запасів (табл. 2).

Як показують результати кореляційно–регресійного аналізу, здійсненого автором за матеріалами вибіркового обстеження кількох РСТ, відносно тісний зв'язок між темпами зростання виручки від реалізації товарів і темпами зростання запасів існує в Новомиргородському РСТ, коефіцієнт множинної кореляції в якому становить 0,805. У вказаному РСТ зростання запасів на 1,00% призводить до зростання товарообігу на 4,68%, хоча висока дебіторська заборгованість, у свою чергу, вкрай негативно впливає на результати його діяльності. Найменш слабким серед наведених організацій є кореляційний зв'язок зазначених показників у Гайворонському РСТ, для якого зростання запасів на 1,00% спричинює зростання обсягу товарообігу лише на 0,1%.

Важливим показником ефективності управління оборотним капіталом виступає швидкість його обігу. Розрахований на основі статистичних даних за 2005–2009 роки, даний показник відображав тренд до прискорення оборотності оборотного капіталу для меншості РСТ/РСС Кіровоградської ОСС (вісім організацій із 21). Найбільш високим на кінець періоду даний показник був в Ульяновському РСТ – 11,22 обороту. Для вказаної організації є характерним і найбільш інтенсивне прискорення оборотності за весь період спостережень – 8,04 обороту. Критичним являвся вказаний показник для Онуфріївського РСТ: протягом трьох останніх років його розмір коливався в діапазоні 0,7–0,9 обороту за рік. Разом по всіх РСТ/РСС регіону оборотність оборотного капіталу за аналізований період прискорилася на 0,05 обороту [5–9].

Для інвестування в оборотний капітал організації споживчої кооперації можуть використовувати як власні, так і залучені кошти. Оскільки вказаний ресурс забезпечує весь про-

цес відтворення, відображає фактичний рух товарно–матеріальних цінностей, то від ефективності управління ним суттєво залежать інші показники соціально–економічної діяльності організацій, і насамперед рентабельність. Аналіз рентабельності оборотного капіталу дозволяє визначити вплив розміру означеного ресурсу на результати господарської діяльності кооперативних організацій.

Виконані на основі статистичних бюлетенів підрахунки можуть свідчити, що за досліджуваний період відбулися важливі зміни в динаміці рентабельності оборотного капіталу в переважній більшості районних організацій Кіровоградської ОСС. Якщо станом на 2005 рік в облспоживспільці налічувалося чотири неприбуткові організації, то на 2009 рік їх число скоротилося до 1 (Світловодське РСТ). Найвища рентабельність на вказаний термін мала місце у Знамянському, Кіровоградському і Новоукраїнському РСТ – 25,61%, 15,22% та 13,13% відповідно. Загалом показник рентабельності за п'ять аналізованих років зріс по РСТ/РСС регіону в середньому до 4,84% [5–9].

Рентабельність й оборотність оборотного капіталу організації змінюється під впливом зрушень у структурі означеного ресурсу. Для виявлення взаємозв'язку між даними показниками в окремих районних організацій Кіровоградської ОСС автором було проведено кореляційно–регресійний аналіз. З цієї метою на основі дослідження парної кореляції було відібрано три фактори впливу (питома вага основних елементів: запасів, дебіторської заборгованості та грошових засобів), які найбільшою мірою впливають на рентабельність оборотного капіталу РСТ/РСС досліджуваного обласного регіону. За результатами аналізу, здійсненого на матеріалах вибіркового обстеження кількох РСТ/РСС, було одержано рівняння регресії, які дозволили виявити характер та тісноту зв'язку між рентабельністю оборотного капіталу досліджуваних організацій (y), питомою вагою запасів (x_1), питомою вагою дебіторської заборгованості (x_2) і питомою вагою їх грошових коштів (x_3) (табл. 3).

Аналіз отриманих результатів показав, що найтісніший зв'язок між означеними факторами в досліджуваному періоді діяльності мав місце у Новоукраїнському РСТ, для якого коефіцієнт множинної кореляції становив 0,995. На осно-

Таблиця 3. Залежність між рентабельністю оборотного капіталу і питомою вагою його основних елементів у розрізі окремих кооперативних організацій Кіровоградської області за 2005–2009 роки*

Назва РСТ/РСС	Коефіцієнт множинної кореляції	Рівняння регресії
1	2	3
Бобринецьке РСТ	0,901	$y = 87,80 - 0,87x_1 - 0,75x_2 - 0,88x_3$
Голованівське РСТ	0,948	$y = - 82,17 + 1,52x_1 - 1,62x_2 - 20,02x_3$
Новоукраїнське РСТ	0,995	$y = 20,89 + 0,27x_1 - 1,51x_2 + 0,28x_3$
Олександрійська РСС	0,918	$y = - 291,72 + 2,91x_1 + 2,87x_2 + 13,12x_3$
Світловодське РСТ	0,976	$y = 56,89 - 0,26x_1 - 1,04x_2 - 9,37x_3$

y – рентабельність оборотного капіталу, %;
 x_1 – питома вага запасів у загальній сумі оборотного капіталу, %;
 x_2 – питома вага дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотного капіталу, %;
 x_3 – питома вага грошових засобів у загальній сумі оборотного капіталу, %.

* За матеріалами вибіркового обстеження.

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

ві даного коефіцієнта визначено, що зростання частки запасів на 1,00% викликає зростання рентабельності оборотного капіталу на 0,27%, підвищення дебіторської заборгованості на ту ж величину зумовлює зниження його рентабельності в цій організації на 1,51%, а при зростанні частки грошових коштів на 1,00% рентабельність аналізованого ресурсу в даному РСТ зростає на 0,28%. Отже, найвагомий вплив на рентабельність оборотного капіталу Новоукраїнського РСТ мала зміна дебіторської заборгованості, що і показує найвищий коефіцієнт перед відповідним показником у рівнянні регресії.

Загалом на основі отриманих рівнянь регресії можна зробити висновок про необхідність зниження запасів у Бобринецькому та Світловодському РСТ, дебіторської заборгованості – у Бобринецькому, Голованівському, Новоукраїнському, Світловодському РСТ, грошових коштів – у Бобринецькому, Голованівському і Світловодському РСТ, оскільки дані елементи зумовлюють зниження рентабельності оборотного капіталу відповідних кооперативних організацій.

Висновки

Аналіз діяльності районних організацій Кіровоградської ОСС за 2005–2009 роки показав суттєві зрушення в динаміці їх оборотного капіталу, що дозволяє сформулювати оціночні судження щодо тенденцій у розвитку даного ресурсу та ефективності управління ним. Виявлені тенденції у формуванні й використанні оборотного капіталу в РСТ/РСС Кіровоградщини та пов'язані з ними управлінські труднощі є характерними для багатьох організацій споживчої кооперації України, а тому заслуговують на належну увагу.

1. Оборотний капітал є другим за вартістю (після основного капіталу) ресурсом організацій споживчої кооперації. У структурі сукупних ресурсів районних організацій Кіровоградської ОСС його вартість за п'ять аналізованих років залишалася на рівні 1/6 їх частини. Разом із тим упродовж досліджуваного періоду мало місце поступове зростання частки оборотного капіталу в сумарній вартості активів організацій, що, на наше переконання, можна трактувати як позитивну тенденцію до оптимізації структури ресурсів, зростання мобільності в діяльності організацій та наближення структури їх майна до виду, характерного для організацій сфери товарного обігу.

2. Дослідження якісного складу оборотного капіталу Кіровоградської ОСС за 2005–2009 роки показало зростання в її районних організаціях частки найдинамічнішого елементу – запасів, що мало місце в 16 організаціях з 21. На наш погляд, висока частка запасів і її позитивна динаміка у більшості товариств та спілок також може свідчити про поглиблення в них торговельної спеціалізації, домінування в їх діяльності товарно-грошових і товарообмінних операцій.

3. Важливим індикатором ефективності управління оборотним капіталом в організаціях споживчої кооперації є швидкість його обігу. В Кіровоградській ОСС вплив управ-

ління на даний показник можна вважати малосуттєвим, на що вказують низькі темпи його зростання: за 2005–2009 роки оборотність ресурсу прискорилась лише на 0,05 обороту, а в розрізі окремих РСТ/РСС прискорення оборотності спостерігалось тільки у восьми організаціях. Отже, основний вплив на обіг кооперативних організацій Кіровоградського регіону в 2005–2009 роках мав не управлінський фактор, а випадкові фактори ринкового характеру, що вказує на необхідність суттєвого посилення управлінського впливу на даний ресурс з метою прискорення швидкості його руху і підвищення в такий спосіб результатів фінансово-економічної діяльності організацій.

4. На оборотність і рентабельність оборотного капіталу кооперативних організацій вагомий вплив має структура цього ресурсу. З метою цілеспрямованої вибудови ефективної структури оборотного капіталу слід застосовувати кореляційно-регресійний аналіз, який дозволяє виявити взаємозв'язок між рентабельністю ресурсу і динамікою найважливіших факторів її формування – запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами. Такий метод було застосовано автором для аналізу матеріалів вибіркового обстеження п'яти РСТ/РСС Кіровоградської ОСС. За результатами аналізу складено рівняння регресії, які доводять необхідність зниження запасів у Бобринецькому і Світловодському РСТ, зниження дебіторської заборгованості – у Бобринецькому, Голованівському, Новоукраїнському і Світловодському РСТ, зменшення грошових коштів – у Бобринецькому, Голованівському і Світловодському РСТ з метою підвищення ефективності управління рентабельністю їх оборотного капіталу.

Література

1. Бланк І.А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр: Эльга, 2000.
2. Карпова Е.В. Ресурсы торгового предприятия. Учебн. пос. для вузов / Е.В. Карпова. – М.: КНОРУС, 2005.
3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник / Н.С. Краснокутська. – К.: ЦНП, 2005.
4. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства: [підручник для студ. коопер. вузів] / А.А. Мазаракі, Н.М. Ушакова, Л.О. Лігоненко. – К.: Хрещатик, 1999.
5. Основні показники господарсько-фінансової діяльності споживчої кооперації Кіровоградської області за 2005 рік. – Кіровоград: Обласна спілка споживчих товариств України, 2006.
6. Основні показники господарсько-фінансової діяльності споживчої кооперації Кіровоградської області за 2006 рік. – Кіровоград: Обласна спілка споживчих товариств України, 2007.
7. Основні показники господарсько-фінансової діяльності споживчої кооперації Кіровоградської області за 2007 рік. – Кіровоград: Обласна спілка споживчих товариств України, 2008.
8. Основні показники господарсько-фінансової діяльності споживчої кооперації Кіровоградської області за 2008 рік. – Кіровоград: Обласна спілка споживчих товариств України, 2009.

9. Основні показники господарсько-фінансової діяльності споживчої кооперації Кіровоградської області за 2009 рік. – Кіровоград: Обласна спілка споживчих товариств України, 2010.

10. Раицкий К.А. Экономика и управление в организациях торговли / К.А. Раицкий. – М.: Аспект Пресс, 2009.

11. Семенов А.К. Экономика торгового предприятия / А.К. Семенов. – М.: БЕК, 2002.

12. Снитко Л.Т. Управление оборотным капиталом организации: Учебное пособие / Л.Т. Снитко, Е.Н. Красная. – М.: Издательство РДЛ, 2002.

13. Стоянова Е.С. Управление оборотным капиталом / Е.С. Стоянова, Е.В. Быкова, И.А. Бланк. – М.: Перспектива, 1998.

14. Тітенко Л.В. Ефективність формування і використання ресурсів основного капіталу організацій споживчої кооперації (на прикладі

ді Кіровоградського регіону) / Л.В. Тітенко // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. – 2011. – №3 (57).

15. Тітенко Л.В. Обґрунтування стратегії управління ресурсами організацій споживчої кооперації / Л.В. Тітенко // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. – 2011. – №2 (56). Частина 2.

16. Тітенко Л.В. Ресурси підприємств кооперативної торгівлі: теоретичні проблеми трактування змісту категорій і методології аналізу / Л.В. Тітенко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету / Економічні науки. – 2010. – №18. Частина 1.

17. Тітенко Л.В. Формування понятійно-термінологічної системи в дослідженні підприємств та організацій споживчої кооперації / Л.В. Тітенко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі / Економічні науки. – 2010. – №5 (44). Частина 1.

Т.А. ТИЦЦУК,

к.е.н., доцент, завідувач відділу макроекономічного прогнозування та досліджень тіньової економіки, Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України

Хронологія циклів зростання: Україна у контексті світових тенденцій

Досліджено проблему моделювання циклів зростання економіки України. Запропоновано підхід до ідентифікації фаз циклів зростання з урахуванням структурних розривів тренду. Проаналізовано особливості динаміки фаз циклів зростання економіки України та країн – членів ОЕСР.

Ключові слова: цикл зростання, структурний розрив, рецесія.

Исследована проблема моделирования циклов роста экономики Украины. Предложен подход к идентификации фаз циклов роста с учетом структурных разрывов тренда. Проанализированы особенности динамики фаз циклов роста экономики Украины и стран – членов ОЭСР.

Ключевые слова: цикл роста, структурный разрыв, рецессия.

The problem of growth cycles modeling for Ukrainian economy is investigated. Approach to growth cycle phases identification which allows to take into account structural breaks of trend is proposed. The specific features of cycles phases dynamics in Ukraine and OECD member-countries have analyzed.

Keywords: growth cycle, structural break, recession.

Постановка проблеми. Остання економічна криза 2008–2009 років у певних країнах характеризувалася як звичайна фаза рецесії чергового циклу, в той час як в інших, поряд із циклічними коливаннями, криза спричинила структурні зрушення. Відповідно до оцінок МВФ¹ ВВП більшості країн Азії та Латинської Америки, що розвиваються, вже за підсумками 2010 року перевищив його потенційний рівень.

Економіки США та Євросоюзу, навпаки, поки характеризуються від'ємним розривом ВВП. Процеси після кризового відновлення економіки України почалися у 2010 році (ВВП збільшився на 4,2%²), проте були достатньо повільними, враховуючи глибину її падіння. При цьому темпи відновлення у багатьох країнах, що розвиваються, у середньому становили 106–107%. У зв'язку з цим актуальним питанням є ідентифікація передумов, які впливають на темпи посткризового відновлення. Виокремлення впливу циклічних явищ та структурних зрушень у динаміці економіки у період кризи дозволяє оцінити потенціал інерційного відновлення економіки та відновлення, яке може бути забезпечено тільки при створенні умов для структурних зрушень або при впливі екзогенних чинників. Кількісна оцінка та моделювання циклічних явищ та структурних зрушень у динаміці економіки України дозволяє прогнозувати темпи її посткризового відновлення. Крім того, зазначена інформація дозволяє прогнозувати динаміку розриву ВВП, що, у свою чергу є важливою інформацією для ідентифікації наступної фази перегріву та формування заходів щодо управління інфляційними процесами.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Сучасні підходи до оцінки потенційного ВВП та циклічної складової часових рядів базуються на концепції, запропонованій Е. Прескоттом та Р. Ходріком [1–2], яка передбачає використання виробничої функції Кобба – Дугласа для моделювання динаміки економічної системи та фільтру Ходріка – Пре-

¹ World economic outlook, квітень 2011 року

² За даними Держкомстату